

Balada lui Nerun

Viorel Darie

O, Doamne, cum pot fi unii oameni atât de amărăți! Și n-ar fi trebuit să fie pe lume decât oameni fericiți, așa a vrut, de la început, Cel de Sus, care a dat de toate omului ca să fie fericit! Și totuși, atâția ajung să fie din cale afară de nefericiți, și nimeni nu poate să spună lămurit de ce anume!

Să vă spun o poveste cutremurătoare pe care, la rândul meu, am auzit-o de la cineva din bătrâni.

Era odată, demult, tare demult, o casă săracă în mijlocul unui sat sărac, dar liniștit. Și oamenii de acolo își duceau zilele mai cu bine, mai cu rău, după cum era norocul fiecăruia, și după cum soarta îl dezmierda mai mult sau mai puțin. Dar soarta, de cele mai multe ori, și-o făcea singur omul!

Și cum vă ziceam, în acea căsuță săracă de pe ulița satului trăiau doi frați care nu mai aveau părinți, rămăseseră singuri pe lume, doar ei doi. Fratele mai mare se ocupa de micul său ogor de lângă casă. Nu aveau nici vite multe, nici cai, nici alte orătănii în jurul casei. Celălalt dintre frați, deși își ajuta fratele mai mare în treburile gospodăriei, avea totuși în sufletul lui un mare dor. Vroia, cum nu-și poate închipui cineva, nespuse de mult, să ajungă un pictor vestit în tot ținutul său, nu numai în satul său.

Așa că, acest băiat sărac de la țară era mai mult cu gânduri la tablouri, la pânze, la vopsele dintre cele bune, și la altele cele necesare îndeletnicirii sale de pictor.

Fratele cel mare îl înțelegea pe fratele mai mic, făcea mai toate treburile din jurul gospodăriei. Ba mai lucra și cu ziua pe la bogătașii din sat, pentru ceva bănișori. Chiar îl ajuta pe fratele său mai mic să-și cumpere cele necesare pentru pictat tablouri.

Numele acestui pictor tânăr era Nerun, așa l-a botezat mama când s-a născut. Acest tânăr băiat, Nerun, nu irosea în van ocaziile vieții, așa că, pe zi ce trecea, devenea un pictor din ce în ce mai iscusit și mai silitor. Începuse să uimească lumea din sat cu talentul lui, primind multe laude.

Nenorocul lui era, însă, faptul că oamenii din acel sat erau nespuse de săraci, încât nici n-aveau după ce să bea apă. Așa că, degeaba încerca pictorul nostru să-și vândă pânzele sale, că nu prea avea cui. Cei bogați aveau destule lucruri de preț prin case, iar cei săraci doar se uitau la tablouri, apoi plecau oftând, n-aveau bani să cumpere măcar un singur tablou. Rar de tot, se mai întâmpla ca cineva să-și dorească un tablou. Se-nțelege, Nerun nu primea mare lucru pentru un tablou vândut. Deabia-i ajungeau bănuții pentru pânze și vopsele.

Dar lui îi plăcea și așa această muncă, deși câștigul era mic de tot. Era fericit chiar. Fratele mai mare era și el fericit de realizările lui Nerun. De aceea, îl ajuta cu tot sufletul.

*

Tânărul Nerun, având un suflet ales, simțitor, foarte atent la tot ce se întâmplă pe lume, căuta să cunoască oamenii, să-i iubească. Îi erau dragi pădurile, grădinile, florile. Iubea tot ce trăia prin păduri și prin poienile satului. Pe lângă aceste calități de seamă, Cel de Sus l-a înzestrat și cu un chip nespuse de drăgăstos. Era vesel, omenos, dispus să ajute sau să dea sfat oricui avea nevoie. Se-nțelege, din acest motiv lumea îl îndrăgea, îl lăuda și-l dezmierda chiar.

S-a întâmplat, însă, că, într-o zi, în timp ce tânărul Nerun ședea pe o laviță din mijlocul satului cu pânzele sale frumos pictate întinse pentru a fi văzute de trecători, era în trecere prin acel loc o fată foarte frumoasă, însoțită de un om ce părea bogat, ceea ce se vedea după straietele sale pricopsite, și după chimirul său lat și împodobit cu nestemate, în care se întrezăreau, într-o pungă mare, o mulțime de bani.

Nerun nu vânduse mai nimic în acea zi, dar văzând o fată așa de frumoasă care-i admira rezultatul creației sale, deveni foarte bucuros, deși simtea o mare sfială în a da ochii cu tânăra fată. Omul cel bogat care o însoțea avu mai multă prezență de spirit, o trase pe fată de mânecă, să plece mai repede de acolo mai departe, prin târg. Dar fata încă se mai uita în urmă, să mai vadă odată picturile, dar și pe băiatul priceput care le-a făcut, și de care îi plăcu nespus de mult.

Acea fată frumoasă se numea Mona, și era unică nepoată a unui om bogat din acel sat, care avea moșie mare la marginea satului. Era renumit pentru casa sa bogată, pentru turmele nenumărate, și pentru caleașca sa arătoasă. Se zicea că avea tare mulți bani, de nu mai știa ce să facă cu ei. Dar, de!, de ce are bogatul mai mult, el ar vrea și mai mult, niciodată nu-i ajunge cât are.

Din acea zi, două inimi se aprinseseră de mare dor. Nerun simtea că cerul întreg s-a făcut albastru din cauza dorului său. Iar Mona, în conacul unchiului său, ofta întruna, nu-i mai tihnea nimic, de dorul băiatului celui talentat și nespus de frumos din mijlocul satului, care o uimise cu pânzele sale. Și cum fata nu era lăsată să plece de una singură din casă să meargă prin târg, necazul ei era și mai mare. Într-o zi, văzând că nu-i chip să reușească să mai plece prin sat, să-l întâlnească pe tânărul pictor, Mona chemă la ea o prietenă de la o casă din vecini și-i strecură în mână un petic de hârtie pe care să-l ducă tânărului pictor care vindea tablouri, și să-i spună că ei îi este tare dor de el!

Se-nțelege, când primi Nerun acea scrisoare, dorurile din sufletul lui luară foc de-a binelea. Nici nu-i mai tihneau zilele de muncă, se gândea întruna doar și doar la frumoasa Mona. Iar fata chiar i-a scris încă un bilet, să vină, pe la prânz, prin preajma conacului în care locuia ea, măcar să-l vadă un pic, de departe.

Cele două suflete tinere și curate nu se mai săturau să se revadă, în fiecare zi, la amiază. Unchiul fetei încă nu bănuia nimic, deși o vedea pe Mona îmbujorată la chip, pierdută în visare. Bănuia el ceva, dar încă nu avusese prilej să se dumirească despre ce era vorba.

După câteva luni de astfel de suferință dulce de dragoste, Mona se hotări să iasă din casă, cu orice preț, să se ducă singură, fără căleașcă, pe jos, până în mijlocul satului, să-l caute pe Nerun. Tânărul pictor se bucură nespus, cum numai un suflet nobil din el se putea bucura revăzând-o pe Mona, îngerul lui. Îi arătă tot ce avea el mai frumos pe tarabă. Îi spuse ce planuri și vise de viitor avea. Iar Mona aprecia cât se poate de bine toate aceste visări romantice. Și nu-l mai slăbea pe Nerun din priviri.

Dar când tinerii erau mai fericiți, pe uliță apăru căleașca unchiului bogat al Monei, care deveni fioros din cale afară când o găsi pe Mona de vorbă cu tânărul pictor cel sărac. O trase cu furie de mână și-o luă acasă, cu forța. Ajuns acasă, îi porunci să nu mai plece niciodată în sat fără știrea lui. Ținea la nepoata sa, dar nu vroia s-o piardă. Ca orice bogat care-și făcu avere cu japca și nedreptate, el nu-și imagina, măcar o clipă, ca nepoata sa să fie dată de soție unui om sărac, fără avere.

Într-o zi, Nerun, nemaiputând îndura să n-o vadă pe Mona, după care se prăpădea de dor, adună tot curajul în inima sa și porni spre casa unchiului Monei, s-o pețescă de

soție. Întră viteaz în curte, întră în casă cu-n curaj nebun. Mona era în casă, se bucură mult când îl văzu. Dar zgripturoiul de unchi avu presimțiri rele. Se-nțelege, câtă furie îl cuprinsese când Nerun, cu multă îndrăzneală și hotărâre, păși neînfricat spre el, și-i zise:

- Prea cinstite boier, pe care lumea îl respectă în tot satul. Am venit în seara asta în casa dumată să cer bunavoința inimii tale, să faci fericiți doi tineri care se iubesc, să se unească pentru vecie printr-o creștinească cununie. Deaceea, te rog, de vei binevoi, să îngădui, să-mi dai de soție pe prea frumoasa ta fată, Mona. Să nu ne lași ca dorul să ardă de tot inimile noastre înflăcărare!...

Auzind aceste vorbe, bogatului unchi i se păru că nu aude bine. Îi ceru lui Nerun să-i mai repete ce a spus mai înainte. Și după ce Nerun îi mai spuse odată, unchiul începu să se roșească la față, de mânie, să tremure din barbă, chipul i se îndârji și rosti:

- Aud eu bine, tu îndrăznești să-mi ceri fata de soție?! Tu care n-ai nici o pâine la masa de seară? Auzi pe el, să-mi ceară, nitam-nisam, nepoata mea de soție. Nici să nu te gândești la așa nerozie din partea mea!

- Unchiule, îl împloră Mona, de ce ești așa de rău cu singura fată din casă, la care ții așa de mult. De ce nu vrei să înțelegi doi tineri care se iubesc?

Dar unchiul nici nu vroia să audă. Pentru el această discuție era încheiată. Cu furie mare aruncă vorbele astea:

- Dacă esti așa de frumos, dacă zici că ești atât de talentat, du-te în lume și câștigă bani mulți din ceea ce faci. Și când vei veni la mine cu treisute de galbeni de aur din cei zimțați, și când te voi vedea că ai cirezi mari de vite, și când vei avea casă mare și arătoasă, și telegari la poartă, atunci să vii în casa mea să-mi pețești fata! Acum pleacă, n-am ce discuta cu tine! Și-așa am pierdut timp destul vorbind degeaba!

Nerun se supără tare mult auzind asemenea vorbe spuse cu răutate. O mai privi odată, lung și cu mult drag, pe Mona care se uita disperată după el, și părăsi casa bogătașului.

În această situație, Nerun se întristă nespun de mult. Ajunsese sfârșit acasă, se așeză în fața oblinzii și începu să mediteze mult. Se tot gândea ce-ar putea să facă în lunile următoare să câștige mult bănet, ca să-l poată mulțumi pe avarul de unchi al Monei. Și-și tot frământa mintea o zi, o săptămână, o lună. Să facă atât bănet în satul lui, nici vorbă, n-avea cum. Trebuia să-și încerce norocul în altă parte.

Așa se face că, într-o zi, încă de dimineață, Nerun se pregăti de drum lung. Se trezi încă în zori, își pregăti haine curate, pânzele cele bune, cutia cu vopsele. Fratele său se trezi și el, căută undeva după icoane și scoase la iveală câteva părăluțe pe care le dădu fratelui său drag. Apoi, frații se îmbrățișară, iar Nerun plecă.

Dar Nerun nu putea să plece fără s-o revadă, măcar o clipă, pe fata de care era îndrăgostit din toată ființa sa. De aceea, se furișă până în fața casei celei mari în care locuia Mona, se uită spre geamurile camerei în care trebuia să doarmă ea, și așteptă ca ea să-l vadă. Mona chiar avea premuniție că Nerun ar fi putut să vină s-o vadă. În acea dimineață nu avea somn, aștepta ceva. Ea nu mai putea de dorul lui Nerun, se prăpădea după el. Când îl văzu în fața grădinii, Mona ieși afară din casă, fugi repede spre porțiță, bucuroasă de sosirea lui Nerun. Acesta sări peste poartă, o îmbrățișă cu foc, și-i zise:

- Mona mea, îngerul meu cel drag!. A venit timpul să plec din sat pentru nu multă vreme, să câștig ceva bani, ca să-i aduc unchiului tău. Poate așa se va învoi să ne căsătorim. Îți jur credință veșnică în dragoste! Nu te voi uita niciodată, orice s-ar întâmpla!...

Mona s-a cutremurat de această hotărâre a lui Nerun. Îl sărută cu foc, îl îmbrățișă, apoi îi zise:

- Dacă trebuie să pleci, Cel de Sus să fie cu tine! Eu te voi aștepta cu drag! Nu te voi uita oricât de mult timp, orice s-ar întâmpla. Mergi, dragul meu Nerun, dar nu întârzia prea mult!...

Și tinerii se despărțiră după o lungă și caldă îmbrățișare. Nerun trebuia să sară din nou gardul, înapoi în drum, căci dulăul din curte se porni pe lătrat și putea trezi pe unchiul Monei.

Așa plecă Nerun să-și caute norocul în oraș. Dar înainte de a părăsi satul, trecu pe la un stareț care trăia singur într-un schit prăpădit, vrând să-i ceară sfat cu privire la hotărârea sa de a pleca în lume să câștige bani pentru ce-i trebuiau. Starețul l-a primit cu bunăvoință, și, după ce-i ascultă tot păsul, îi dădu următoarea îndrumare:

- Mergi, fiule, mergi încrezător în lume! Tu de-te-n oraș, luptă-te cu greutatea vieții, ascultă de îndemnul inimii tale!...Așa îți vei trăi viața cu tihnă!...Să trudești cât te țin puterile, dar mereu cinstit!... Și dacă ții mult la țelul tău din viață, să știi că-l vei dobândi!...

Nerun îi mulțumi cu adâncă recunoștință pentru părinteasca îndrumare și porni chiar atunci la drum. N-avea cu el decât lădița cu culorile, câteva pânze și ceva straie, ca de oraș. Se tot gândea s-ajungă mai degrabă la oraș, să-și găsească un acoperiș sub care să doarmă, să poată picta în tihnă tablourile sale.

*

Iată și strălucitul oraș se-arătă în zare. Nerun n-a mai fost niciodată într-un oraș așa de mare. Ce turlă mărețe aveau bisericile din oraș! Ce case arătoase, cu mai multe caturi, ce balcoane!. Ce curți impunătoare, cu împrejurimi de fier, cu grădini, alei frumos pietruite! Ce cupeuri arătoase trase la porțile curților boierești!

Totul părea frumos și promițător, la prima vedere. Oameni îmbrăcați în straie bune, de oraș. Cărute de negustori pline de marfă aleasă îndreptându-se spre târg. Tineri trecând cu voioșie pe străzile largi, pietruite ale orașului. Nerun stătea visător pe o laviță din fața unei biserici și se uita la lumea cea nouă și fericită din jurul lui.

Din păcate, această fericire se termină foarte repede. Se apropia seara, iar Nerun trebuia să se gândească la un adăpost pentru la noapte. Mai avea ceva bănuți în buzunar, de la fratele său cel grijuliu, așa că-n prima seară găsi un adăpost la un han. Dar, chiar și la han, plata doar pentru o singură noapte depăși toate socotelile sale făcute pe drum. Trebuia, deci, ca a doua zi să se apuce neapărat de treabă, doar pentru asta veni.

Prin urmare, a doua zi, încă devreme dimineața, Nerun găsi o laviță potrivită în apropiere de intrarea în târg, și-și întinse pânzele pe care el le socotea cele mai frumoase. Altele rămâneau strânse în sul. Uimirea îl copleși, însă, pe Nerun degrabă, căci văzu cum trecătorii, deși se uitau cu interes la pânzele sale, niciunul nu se hotăra să cumpere măcar o pânză de la el.

Văzând că seara se apropie și el încă nu vânduse nimic, îl apucară grijile. Veni iarăși noaptea, cumva prea devreme. El mai avea ceva parale doar pentru o singură noapte ca să doarmă la han. Dar, după aceea?...

Hotărât lucru, treburile nu mergeau în direcția în care-și imaginase el. De aceea, a doua zi, încercă să coboare prețul tablourilor sale. Coborî prețul chiar la jumătate. Dar nici așa, deabea-i cumpără cineva un tablou, unul cel mai mic, pentru care primi mai

nimic, doar cât îi trebuia să cumpere ceva de mâncare. Nu-și imagina de ce lumea aceea de la oraș nu cumpăra tablouri de la el. Această situație îi frământă mintea neîncetat, nici nu putea dormi de griji. Dimineața se trezea cu capul tulbure.

După încă vreo câteva zile petrecute în acest fel, Nerun ajunsese la capătul puterilor. Era nedormit, căci acum dormea pe laviță, de mâncat deabia mai putea să-și cumpere ceva. Era deprimat din cale-afară! Cum va putea el să strângă atâta avere din munca lui, dacă el deabia câștigase câteva părăluțe, pentru mâncare, din ce vindea?

Cum stătea el așa deprimat, îngândurat, cu mintea dusă, iaca, pe ulița cea care venea dinspre niște case amărâte, apăru o babă cerșetoare, urâtă de tot, slabă, care, poticnindu-se, venea înspre lavița pe care ședea bietul Nerun, cu pânzele întinse alături. Baba, cu ochi ageri, priviri iuți, care văzuse multe la viața ei, remarcă de îndată pe bietul băiat cu pânzele întinse alături de el. Dintr-o privire, văzându-l mâhnit, se lămuri dintr-o clipă despre ce era vorba. Veni drept spre el, ca spre o victimă sigură, cuprinzându-l cu priviri lacome. Își pieptănă părul încâlcit de pe capul ei cu ghearele degetelor ei uscățive și negre, tremurânde, își drese glasul și-ncepu un descântec în fața lui Nerun:

- Ahou, diavole bătrân, care pe oameni ești stăpân!... Dispari curând din calea mea până nu te-oi descânta!... Iar tu, băiete, ce stai așa de doborât de gânduri!... Mai bine ai face să-ți vii în fire și să gvârli babei coala un ban... că n-o să fie degeaba!... Dă un ban aici la baba, nu fii zgârcit!...

Nerun n-avea nicio bună dispoziție să-i facă babei hatârul, era prea amărât de el însuși. Disperat cum era, o îmbrânci pe baba de la el, cât colo. Baba se dădu un pas înapoi, se-mpiedică și căzu în colb. Dar baba, vitează, nu se lăsă cu una cu două, se ridică dărză din colb și reveni iarăși și mai hotărâtă la Nerun.

- Ce-ai, băiete, ești nebun? De ce îmbrâncești de la tine o bătrână slabă și cu mâinile tremurătoare? Mai bine ai da un ban babei... coala... să am pentru un colț de pâine!...

Nerun n-avea chef de prea multe târguieli cu urâta de babă, așa că, venindu-și oarecum în fire, luă la întâmplare o pânză din sul și-l azvârli babei în brațe, zicându-i:

- Ia, babo, ăst tablou beteag și să pleci degrabă de lângă mine! Sunt furios, n-am nici eu măcar un ban!... Hai, ia pânza și pleacă!...

Baba se luminează la față, începu să se zgâiască cu-ncântare la tablou, să-l pipăie cu degetele ei negre, apoi îi zise lui Nerun:

- Tinere răpus de jale, ce-mi ieșiși acum în cale, care mi-ai dăruit tabloul acesta neprețuit!... Nu vreau să-ți rămân pe veci datoare, așa că pot să-ți dau o îndrumare, de vrei să câștigi parale multe din meșteșugul tău!... Iaca, te duci la marginea acestui oraș, pe o uliță pe care o știu eu... acolo unde locuiește o boieroaică foarte bogată, cu case mari, nemăritată. Dacă îi avea ceva noroc, acolo este rost să câștigi o avere de bănet!... Acuma baba pleacă, iar tu să nu-ntârzii... te du degrabă pe ulițele astea până-i vedea un conac nou, cel mai arătos... la margine de târg...

Și baba plecă, privind, din când în când, voioasă, la tabloul primit de la bietul băiat.

Nerun, privind lung în urma ei, nu știa ce să creadă. De bună seamă, baba avea dreptate. Ca să reușească ceva în viață, trebuia sa-și încerce norocul, trebuia să-ncerce cât mai multe. După încă o oră de chibzuire, Nerun se hotărî să-ncerce sfatul babei, și-așa n-avea ce pierde!

N-a trebuit să caute prea mult pe străzile pe care-i arătă baba. Nerun găsi repede conacul cel nou și impunător, după cum îi povesti baba. Iată, aici trebuie să locuiască boieroica cea bogată. Admiră cu încântare conacul cel strălucind de nou ce era. Se tot gândi cum să facă să-ndrăznească să intre în curte, să-ntrebe de stăpâna acelui conac.

*

Nerun nici nu-și putea crede sieși de curajul său când se hotărî să intre într-o curte boierească mare, așa, nitam-nisam. Doar ce deschise o poartă și se văzu în curte, stârni o hărmălaie mare de câini, care hălăduiau în ceată în jurul casei. Zarva asta puse în alertă și slugile casei, care ieșiră să vadă pricina zarvei. Când îl zăriră pe Nerun în curte, intrat fără ca cineva să-i fi dat voie, s-au supărat tare mult, mai să-l ia la bătaie. Una dintre slugile conacului veni la el, îl luă de mânecă și-l împinse spre poartă. Zvârlindu-l afară din curte, sluga se pregătea să încuie poarta. Dar tocmai atunci apăru boieroica în cerdacul cel larg al casei, să vadă pricina acelei zarve. Apucă să-l vadă pe Nerun alungat dincolo de poartă. Văzându-l însă curățel și tânăr și drăguț, răsări în mintea cucoanei să-l cheme înapoi în curte. Era curioasă să vadă cu ce treburi intrase acel tânăr în curtea ei.

Nerun n-avu încotro, se întoarse din uliță, intră pentru a doua oară în curtea plină de câini și de slugi, dar de data asta cu ceva mai mult curaj. Degrabă, stăpâna conacului îl întrebă cu ce treburi venise la ea. Când văzu că tânărul e pictor și că are subsuori un sul cu mai multe pânze, porunci să intre în cerdac, să-i întindă toate pânzele, să le vadă pe îndelete.

Tot uitându-se la acele pânze, boieroica își dădu seama că băiatul, în ciuda tineteții lui, e talentat, și că pânzele sale sunt foarte frumoase. Așa că, se hotărî, pe dată, să-i cumpere toate pânzele care le avea. Pentru asta îl chemă chiar în iatacul ei.

Nerun era uimit de măreția casei celei noi. Se tot uita spre tavanele cele înalte ale saloanelor. Nu-și putea crede ochilor, la ce înălțimi zidiră meșterii acele minunate ornamente pe tavan. Boieroica îi zise că-i cumpără toate pânzele. În acest scop îl chemă într-o cameră, descuie un cufăr, și-i arătă bănet mult într-un săculeț. Numai zloți de aur și argint, din cei zimțați. Dar ea încuie cufărul la loc, ieșiră din acea cameră, iar boieroica îi zise astfel:

- Văd că ești un băiat de ispravă, ești iscusit și harnic. Îmi place. Uite care va fi tocmeala noastră. Nu-ți voi plăti chiar acum pânzele pe care ți le-am luat, ci mai târziu. Palatul boieresc în care locuiesc acum este nou și întins. Mai sunt multe camere cam goale, fără zugrăveli frumoase și fără tablouri. Vreau să ne învoim să-mi faci toată casa plină de picturi și zugrăveli iscusite, ca-n povești. Și-ți voi plăti toată munca la sfârșit, când totul va fi gata. Te învoiești?

- Cum să nu!... Sunt cât se poate de bucuros de norocul care a dat peste mine!...

- Așa deci, ne-am învoit! Îmi zugrăvești tot palatul, apoi plătesc toată lucrarea ta, și pleci om bogat de la mine!

Fără prea multă vorbă, Nerun se apucă de lucru. Lucra din zori până se lăsa noaptea. Zugrăvi cu peisaje minunate saloanele de la intrare. Realiză și tablouri minunate pentru fiecare cameră, luate la rând. Saloanele cele mai mari le lăsă, pentru zugrăvit, la sfârșit, ca să aibă timp să imagineze cele mai frumoase scene. La început lucra cu migală, de frică să nu greșească ceva care s-o supere pe stăpână. Dar, mai apoi, toate decurgeau cât se poate de firesc. Tot ce făcea era pe placul stăpânii. Chiar și ea îi cerea câte și mai câte scorniri ale imaginației ei cu privire la ce trebuia pictat. Iar Nerun trebuia să fie grijuliu, trebuia să transforme fantasmalele din mintea stăpânei sale în capodopere de artă.

Se-nțelege, văzându-l așa de priceput, boieroica își spori pretențiile în privința realizării de tablouri. Acum totul trebuia să fie măreț. Totul trebuia să impresioneze de la prima vedere. Nerun era nespus de voios că putea să îndeplinească toate dorintele stăpânei. Își tot făcea socoteli, în mintea lui, imaginându-și banii cei mulți care urma să-i primească de la stăpâna conacului.

De la o vreme însă, când cele mai multe dintre saloanele mari ale conacului au fost deja zugrăvite, și după ce tânărul așternu o bogăție de tablouri pe care le aranjă în saloanele cele mari pentru oaspeți, boieroica, - nemăritată, încă tânără și frumoasă -, începu să-l îndrăgească pe Nerun. Căuta, mai tot timpul, să fie prin preajma tânărului pictor, să-i dea mereu sfaturi, să-i mai ceară ba una, ba alta. Iar ochii ei începură să lucescă oridecâteori se uita țintă la tânărul băiat chipeș.

Nerun văzu toate aceste porniri în purtarea boieroicei și începea să se îngrijoreze. Se prefăcea că nu-și dă seama de intențiile ei. Acum, Nerun chiar își dorea să încheie cât mai repede ce mai era de făcut prin conac, să-și ceară plata și să plece acasă, în satul său. Căci, doară, acolo, îl aștepta, cu atâta drag, frumoasa lui Mona căreia îi jurase credință veșnică.

Într-o zi, Nerun chiar găsi un prilej să-i aducă la cunoștință boieroicei că el a cam terminat ce era mai important de făcut la conacul ei și că acum ar vrea să fie plătit, ca să plece.

Această veste nu-i pică prea bine boieroicei, care intră numaidecât în panică. Nu-și putea imagina de ce tânărul e așa de neliniștit, de ce vroia plata muncii lui așa de repede, și de ce se grăbea să plece.

Într-o altă zi, stăpâna conacului chiar veni drept în fața lui Nerun, spunându-i că îi este foarte drag, că chiar și-ar dori să se mărite cu el, cu toate că e băiat sărac. La auzul acestei vești, Nerun se sperie de-a binelea. Nu s-ar fi gândit măcar o clipă la așa ceva. Fără să se codească prea mult, îi zise stăpânei sale, pe de-a dreptul:

- Multumesc, stăpână, pentru gândurile tale bune! Dar nu pot accepta să mă însor cu tine. Am jurat credință veșnică altcuiva, și nu-mi pot călca jurământul, orice ș-ar întâmpla!

Stăpâna simți că i se clatină picioarele la auzul acestei noutăți. Pe fața ei apărură mânia. Reveni repede din amețeață. În sinea ei își zise că nu-l va plăti pe Nerun până ce el nu va face toate după voia ei. Doar banii erau la ea, și ea era stăpână în acel conac! Deaceia, din ziua aceea, se purta mai aspru cu Nerun, îl muștra des, chiar fără rost. Îl întorcea din nou cu lucrările deja făcute. Făcea orice să-l poată ține la nesfârșit sub stăpânirea ei. Doar - doar să-l mai vadă, de drag ce-i era. Și poate, cu timpul, Nerun va ceda, va face cum vroia ea!

Nerun deveni îngrijorat. În satul lui îl aștepta credincioasa Mona. Iar el muncea aici, la stăpâna această hapsână, care mai și pusese ochii pe el, și nici gând să-i plătească toată munca. Începu s-o urască. Ea deveni principala piedică în realizarea fericirii lui. Ba, se mai întâmplă ca, într-o zi, pe la poarta castelului să apară un negustor bogat, pe care boieroica îl invită în casă, să-i arate toate minunățiile pe care priceputul Nerun le realiză sub comanda ei. Negustorul rămase cu gura căscată. Când îl întrebă pe Nerun din ce loc din lume veni, negustorul se bucură să afle că Nerun este dintr-un sat pe care el îl cunoaște bine, pe unde el fusese de multe ori. Și negustorul plecă.

Nerun, însă, nu mai avea stare. Vroia să plece. În mintea lui, socotea dacă banii pe care trebuia să-i dea boieroica îi vor fi dejuns. Când găsi un nou prilej să-i amintească

stăpânei sale că el vrea plata, ca să plece, boieroaica se înfurie de-a binelea. Nu vroia să-l scape pe Nerun din mâna ei cu una cu două. Tot inventa anumite lucruri de făcut, doar să-l mai țină legat de ea o vreme.

Nerun, însă, pierdu orice răbdare. Începu să-și croiască un plan de a lua cu forța banii cuveniți, și să plece. De bună seama, cu vorba bună nu va reuși să facă nimic. La judecător, deasemenea, nu avea speranță să câștige ceva, toată dreptatea era de partea celor bogați. Altceva nu mai știa ce să facă. Ceea ce-l aduse aproape de disperare. Dar nici să se întoarcă în sat fără nicio lețcaie iarăși nu-i convenea, ar fi pierdut-o pentru totdeauna pe draga lui Mona.

Gândurile lui întunecate îl munceau zi de zi, pe măsura ce timpul trecea. Îi răsări în minte cufărul cel cu bani din camera unde văzuse prima dată banii cucoanei. Gândul acesta, odata sădit în mintea lui, tot creștea și creștea, până ce i-a întunecat cu totul judecata minții lui. Își făcuse un plan monstruos: va fura banii care i se cuveneau din cufărul din camera cea de taină!

Zis și făcut! Într-o noapte sinistă, pe când toată casa dormea, iar afară era negură și vreme de ploaie, Nerun se ridică din pat, căută în sertar o daltă potrivită, se strecură afară în grădină. Acolo, cu daltă, desfăcu încuietorile ferestrei de afară a camerei unde era cufărul cu banii, intră pe geam în casă, umblă tiptil prin camera știută de el, căută cufărul, îi desfăcu legăturile cu aceeași daltă, puse mâna pe săculețul cel doldora de bani, deșertă cam o jumătate din ei înapoi în cufăr, puse săculețul în sân, încuie cufărul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, și se făcu nevăzut afară pe geam. Nici câinii, nici slugile nu bănuiau măcar că se-ntâmplă ceva necurat prin conac.

Ajuns în grădină, sări peste poartă, iar când se văzu în stradă, o luă la fugă, de spaimă că slugile s-ar putea trezi, că ar putea găsi geamul desfăcut și-ar porni să-l urmărească prin oraș. Când se văzu la margine de oraș, în drum spre satul său, Nerun se mai liniști. Dar o luă pe cărări mai neumbrate, mai întrortocheate, de frică ca slugile boieroaicei să nu-i dea de urmă!

*

Și, în timp ce Nerun era încă în simbria boieroaicei cele hapsâne și acapărătoare, prin satul unde trăise Nerun, trecu un negustor bogat, cu un car mare, plin de lucruri frumoase și de mult preț. Câteodată, cam rar, negustorul trecea prin fiecare sat, vindea duminica prin târguri, sau poposea pe la porțile bogătașilor dornici să-i vadă mărfurile cele ispititoare. Așa se face că, acel negustor ajunsese într-o zi și la unchiul cel bogat al Monei. Unchiul îl știa mai de mult pe negustor, nu era prima dată când acesta trecea pe la casa lui să-i vândă mărfuri. Ba chiar, negustorul, nefiind prea bătrân, și știindu-l prea bine pe unchi, și când veni vorba de Mona, mai în glumă mai în serios, ceru unchiului mâna nepoatei sale, spre căsătorie. Și dacă acest târg nu se făcu mai demult, era datorită faptului că Mona se simțea prea tânără, și nu se gândea la măritiș. Și nici negustorul nu se hotărâ să-i dea unchiului fetei atâta bănet și multe bogății pe care acesta îi ceruse, în lăcomia sa fără de margini. În sfârșit, la urma urmei, negustorul af fi dat oricât, îi plăcea nespun fata, era leșinat după ea. De ar fi vrut ea să se uite măcar un pic la el!...

De data asta însă, după ce negustorul înșiră toate bogățiile sale spre vânzare, și după ce unchiul chiar cumpără câteva lucruri folositoare, veni iar vorba de măritișul nepoatei Mona. Fata, doar când auzi asemenea vorbe, se înfurie, începu să vocifereze prin casă, ieși din odaie trântind ușa. Negustorul încruntă din sprâncene la așa atitudine. Dar nu asta era problema cea mare, important era să se înțeleagă cu unchiul la preț. Fata întră

iar cu zgomot prin cameră, luă o carte de citit de pe masă și se duse îmbufnată în altă odaie. Unchiul, neavând ce face, se apucă să explice negustorului că el cam bănuiește de ce fata lui nu vrea să audă de măritiș. Că Mona e îndrăgostită de un băiat, numit Nerun, pictor vestit, plecat în oraș să câștige bani, să-și facă casă și avere.

Auzind aceste vorbe, negustorului i se limpeziră-n cap lucrurile, începu să facă legături. Tocmai își aduse aminte de pictorul pe care-l văzuse în oraș, când vizită casa boieroaiicei, unde văzuse minunile săvârșite de un tânăr pictor. Vra' să zică asta era treaba, fata era îndrăgostită de acel tânăr pictor, de aceea îl ura pe el și se purta cu atâta ifose când venea el! Simți că-l apucă gelozia, furia chiar. Și cum nu era învățat să rămână mult timp dator unora care-l înfuriau, se gândi de zor la o răzbunare. Iată, răzbunarea-i apără îndată în mintea lui vicleană, căci născoci o poveste otrăvitoare, plină de minciuni, pe care se gândi s-o spună unchiului de față cu Mona.

Unchiul se duse după nepoata sa în odaia unde ea citea, s-o aducă, aproape cu forța, să stea la discuție, în trei, cu negustorul. Când o văzu iar în cameră, negustorul scoase un rânjel schimonosit și-ncepu să toarne, cu viclenie, povestea lui mincinoasă:

- Frumoasa mea fată!... Auzisem că suspini după un tânăr sărăntoc plecat în lume să facă parale din pictat tablouri. Dar, să știi, chiar l-am văzut pe pictorul tău cel drag în oraș, pictând conacul unei boieroaiice frumoase și nemăritate. Și am văzut cum boieroaiica rotea ochii după el, la fiecare pas. Iar el îi răspundea cu surâsuri delicate și ocheade. Atunci ea venea la el, îl săruta și-l îmbrățișa cu foc, iar el murea de plăcere în brațele ei. Când am plecat de la conac, am aflat că boieroaiica s-a hotărât ca, la toamnă, să se mărite cu tânărul pictor, de care nu s-ar putea lipsi nicicum. Iar tânărul îi era foarte recunoscător, nu-i ieșea din voie, și era bucuros să se însoare cu boieroaiica!...

Auzind aceste vești grele, Mona se îngrozi. O apucă tremurul mâinilor și a capului, izbucni în plâns nebun, nepotolit. Se prăbuși pe un scaun din cameră și se tânguia jalnic și nepotolită. Negustorul, văzându-și răzbunarea dusă la capat, salută pe unchiul fetei și plecă de la conac.

Mona era prăbușită de durere. Striga, blestema, arunca lucrurile prin casă. Unchiul nu știa cum s-o potolească. Apoi fata începu să-l blesteme pe Nerun, despre care aflate asemenea cutremurătoare poveste de trădare. Își blestema soarta, urla, strica toate lucrurile prin casă. Noaptea care urmă era un iad în casă. Unchiul nu reaușea s-o liniștească nicicum. Chiar se gândea să cheme o femeie să-i descânte nepoata. Fata nu dormi toată noaptea. Întruna bocea, blestema pe Nerun, pe boieroaiica cea de la oraș, și ziua în care s-a născut!

În zilele care urma, lucrurile nu se îmbunătățiră cu nimic. Mona, cea atât de cuminte și liniștită până acum, era, parcă, turbată. Noaptea o apuca delirul. Acest fapt începu să-l îngrijoreze pe unchiul ei. Nu de alta, dar planul lui de a o plasa pe nepoata sa în schimbul unei averi mari se cam ducea de râpă!

Mona, însă, nu dădea semne de revenire. Se vedea clar că această poveste nenorocită a distrus-o, i-a întunecat mintea!

*

În acest timp, Nerun, după ce fugi multă vreme, pe jos, ca să dispară din oraș și să i se piardă urma cât mai adânc în satele sărăcicioase, departe de oraș, după ce se asigură că slugile boieroaiicei n-au cum să-l mai ajungă, se așeză, obosit, pe un lemn la o margine de pădure, și-ncepu să socotească gologanii șterpeliți din cufărul boieroaiicei. Nu avea niciun fel de remușcare pentru tâlhăria săvârșită. Doară erau banii munciți de el, promiși

de atâta vreme, dar pe care avara boieroaică nu vroia să-i mai dea. Ia să vedem, își zicea el, cum voi folosi banii. Numără treisute de galbeni din cei mari și-i puse deoparte pentru unchiul Monei. Mai numără altă grămadă de bani, zicând: "Asta-i pentru casa cea mare și frumoasă". Și ce-i mai rămânea era de-ajuns să cumpere o cireadă de vite. Și, dacă-i mai rămânea încă ceva, după toate astea, va cumpăra și-o căleașcă cu telegari, ca-n basme!

Era fericit. Aștepta să ajungă în satul său, să se ducă degrabă la unchiul Monei, s-o petească iarăși de soție, de data asta având o mare sumă de bani de partea sa. Se și gândea la nunta cu fata bogatului unchi, nuntă ca-n povești!

Porni voios la drum. Peste numai trei zile ajunsese în satul său. Deși era încă în zori de zi, se duse întins la casa Monei. Privi spre geamurile întunecate ale casei. Nicio lumină prin casă. Atunci gândi că e mai bine să se ducă, mai întâi, acasă la el, la căsuța cea părintească, cea umilă, unde trăia doar fratele său mai mare.

Ciocăni ușor la geam. Fratele se trezi, se duse la fereastră să vadă cine veni. Când îl văzu pe Nerun, se duse bucuros la ușă, o descuie, și-l prinse pe Nerun în brațe. Frații se îmbrățișară cu dragoste, nu se văzură de atâta vreme!

*

După ce Nerun se ospătă, frații începură să povestească câte-n lună și-n stele, toate câte s-au mai întâmplat. Dar Nerun a văzut că fratele sau e cam posac, că are sprâncenele mereu încruntate, că e morocănos. Atunci Nerun îl întrebă de-a dreptul:

- Ce e cu tine, frățioare? Te văd întunecat la față! Oare nu-ți pare bine că m-am întors acasă? Spune-mi ce gânduri te-apasă?...

Fratele său oftă îndelung, ar fi vrut să spună ceva. Nu știa de unde să înceapă. În cele din urmă, îi povesti toată vestea cea tristă de la casa unde locuia Mona. Îi descrisese ce auzise despre scornirea cea otrăvitoare pe care mârșavul negustor o născocise despre el, chiar în fața Monei și-a unchiului ei. Îi povesti cât de tare o lovi această veste cutremurătoare pe credincioasa și simțitoare fată. Îi povesti și faptul că fata părea că și-a ieșit din minti la aflarea acestei cutremurătoare trădări.

Nerun n-a mai putut rabda aflând aceste groaznice întâmplări. Se ridică ca din arc și porni iute ca săgeata spre casa Monei. Vroia să afle, la fața locului, tot adevărul. Nu i-a trebuit mult să ajungă la casa ei. Sări în grădină și se duse drept spre geamul de la camera unde știa că doarme ea. Nici nu stătu mult pe gânduri și bătu în geam. Mona avea somn chinuit, nu i-a trebuit mult să se trezească. Sări iute la geam să vadă cine-i acolo. Când îl zări pe Nerun, deodată mintea ei începu să fiarbă, de furie. Deschisese cu zgomot geamul, doar ca să-l blesteme pe Nerun:

- De ce-ai venit, trădătorule!... Ce cauți la casa mea!... Mi-ai jurat credință veșnică, ca apoi să mă trădezi!... Du-te de la casa mea!... Du-te-n iad, focul să te ardă!... Tu mi-ai distrus viața și sufletul!... Piei din fața mea!... Du-te la boieroica ta!...

Și fata trânti furioasă geamul care se prefăcu țandări. Și-ncepu să urle, să răstoarne și să strice lucrurile prin casă.

Nerun, văzând așa blestem căzut ca din cer, nu mai știa ce să facă. Plecă din fața geamului, merse câteva case mai încolo, și se prăbuși pe o piartă de pe uliță. Un plâns deznădăjduit îl cuprinse. Plânse cum n-a mai plâns în viața lui, de durere. Nimic și nimeni nu-l mai putea opri din jalea care-l cuprinsese. Plânse așa vreo câteva ceasuri amare, până ce lacrimile-i secară din ochi. Atunci ridică capul în sus și privi spre casa Monei. Ce zări?

Casa era în flăcări! Pălălăi mari cotropeau casa pe sub streșini. Peisajul îl îngrozi pe Nerun. Nu stătu mult pe gânduri, se repezi cât se poate de repede spre casa ei. Ce

putea să facă? Cum s-o salveze pe Mona? Năvăli în curte sărind peste garduri. Zgâlțîi ușa de la intrare până se descuie. Fugi prin fum pe holul cel lung până ajunsese la camera unde trebuia să doarmă Mona. Era întuneric, era casa în flăcări, era un fum înecăcios!

Flăcările dogoreau prin tavan. Deschise ușa de la camera ei. O căută pe pat, pe sub scaune, pe jos. Nu mai putea, se îneca de fum, flăcările dogorau cu putere. O găsi pe Mona căzută pe podea, leșinată. Cu ultimele puteri, o luă în brațe și porni spre geam. Geamul era spart, îl deschise de tot, sări cu Mona în brațe peste geam, în grădină. Tavanele casei se prăbușeau unul după altul, doborâte de foc puternic.

Nerun reuși să găsească poarta care dădea din curte în drum. Cu Mona în brațe, ieși pe drum. Mona era leșinată de fum și cumplită spaimă. Abia îi mai auzea răsuflarea. După ceva vreme, în aerul răcoros de pe drum, Mona deschise ochii și-l văzu pe Nerun. Îl strânse tare în brațe, la piept, și-i zise:

- Nerun, de-ai ști cât de mult te-am iubit și te-am așteptat!... De ce trebuie să mor acum?

Și întradevar, după ce Nerun o strânse și mai tare la pieptul lui, frumoasa lui Mona nu mai respiră, închisese ochii pentru totdeauna!

Trebuie să spunem că în incendiul de la casa aceea își găsi sfârșit tragic și unchiul fetei. I-a dat soarta ce-a meritat!

*

Vă închipuiți ce jale și ce zile de zbucium urmară pentru nenorocitul de Nerun! Câțiva vecini din sat veniră să-l ajute pe Nerun să facă înmormântare creștinească pentru tânăra și prea devreme dusă pe lumea cealaltă, Mona. Chemară și-un preot dintr-un sat apropiat, ca să vegheze ca toate să se facă după datina creștinească.

Nerun era sfârșit. Nimeni nu mai putea să-l înduplece să-și vină în fire. Pentru el, rostul pe lumea aceasta se sfârși. Nu-l mai putea convinge nimeni să redevină om liniștit, nici fratele sau, nici vecinii din sat.

Ca să mai uite de tristetea sa, Nerun se hotărî să plece din satul său în lumea largă. După ce se dusese încă odată la mormântul Monei și-i sădi acolo flori și un brad, mai veni acasă, își luă câteva haine de schimb, își îmbrățișă fratele, și plecă la drum lung. Merse, nu se știe câte zile și nopți, nu-i trebuiră nici hrană, nici apă. Sufletul lui jelea întruna după Mona, pe care nu o putea scoate nicicum din mintea și inima lui!

Când puterile îi slăbiră și se adăpostii pe malul unei ape mari, se-ntinsese pe iarbă și adormi. Somnul îi era zbuciumat, plin de cutremurătoare vise și aduceri aminte. Când se trezi, văzu că în sân mai avea punga cea cu galbeni, de care uitase cu totul în zilele de mare zbucium. Atunci, Nerun se uită cu dispreț și ură la acea pungă cu galbeni, apoi îi făcu vânt în apă. Și punga cu galbeni căzu cu zgomot în hulboanele apei, se scufundă repede în adâncuri, ca o piatră, și se pierdu în mълul de pe fundul apei. Iar Nerun rosti astfel în urma acelei pungi cu galbeni:

- Piei pungă, piază rea!...La ce te-aș mai purta acum?!...Tu mi-ai ucis îngerul sufletului meu! Blestemată să fii împreună cu zloții din ea, cu tot! Focul gheenei să te prăpădească!... Că eu voi pleca în lume unde-i vedea cu ochii!... Și voi munci la câmp ca cel mai sărac om!... Să nu mai aud nici de zloți, nici de trai bogat și neomenesc!...